

Gensel János Ádám

Gensel János Ádám jeles polihisztor, főorvos, meteorológus 1677. október 26-án született Sopronban A mostani Fő tér 2. alatti házban élt a család, édesapja Gensel Kornél patikus, soproni polgár volt.

Az Evangélikus Líceumban tanult, majd a jénai egyetemre ment 17 éves korában, filozófiát és teológiát hallgatott. Érdeklődése csakhamar az orvosi pálya felé fordult, 1695-ben beiratkozott a páduai egyetem orvosi karára. 1703-ban avatták az orvostudományok és a filozófia doktorává. Hazatérése után előbb Kismartonban, majd Sopronban gyakorolta hivatását. 1709-ben nevezték ki Sopron város tiszti orvosává, 1710-ben elnyerte Vas és Sopron megye főorvosi tisztét. 1712-től az Esterházyak és a Széchenyiek udvari orvosaként tevékenykedett. Kora jelentős és keresett gyógyásza volt, tudományos munkásságát külföldön is elismerték. Felvették az erfurti Academia Naturae Curiosorum tagjai közé, amely a neves Leopoldina elődje volt, 1714-ben a berlini tudós társaság tagja lett. Igazi polihisztorként szerteágazó tudományos munkásságot folytatott. Érdekelte a botanika, a fűvészet iránti szeretetét édesapjától örökölte. Szakszerűen kutatta a növényekkel való gyógyítás lehetőségeit. Járványtani kutatásokat is folytatott, első kezdeményezője volt Sopronban a himlőoltásnak. Hazánkban valószínűleg Gensel végzett először műszeres meteorológiai megfigyeléseket, egyes források szerint már 1710 körül, néhány éven át. Sopron környékén a csapadék, szél, hőmérséklet adatainak és a betegségek előfordulásának kapcsolatait kereste. Ugyanakkor az éghajlat és a szőlőtermés összefüggéseivel is foglalkozott. Természettudományi és orvosi cikkei főleg az *Observationes Naturae Curiosorum*ban jelentek meg. Botanikai érdekességű *Neue Hungarische und Schlesische Plantation des vermeinten Indianischen Thees* (Breslau, 1737) c. dolgozata. A török háborúk után meginduló keleti kereskedelemnek Sopron volt az egyik csomópontja, s így a különböző, nagyrészt behurcolt járványoknak is útjába esett. Pestisjárvány áldozata lett Gensel Ádám is, 1720. augusztus 31-én hunyt el Sopronban.

Szociális érzékét tanúsítja, hogy élete vége felé végrendeletében 6000 forint alapítványt tett

az Academia Naturae Curiosorum részére. Az akadémia elnöke rendelkezett kellett az alapítványról, a kamatokból a német egyetemen tanuló soproni diákok részesülhettek. A Patikamúzeumban őrzik Gensel János Ádám mellképét (olajfestmény), továbbá sajátkezű önéletrajzának másolatát, orvosi pecsétjét és a róla szóló közlemények különlenyomatait. 1948-ig utcanév őrizte alakját a városban. Az Országos Meteorológiai Szolgálat 1974-ben domborművet állíttatott tiszteletére a kurucdombi szélmalom épületében. 1991-óta egykori szülőháza (a mai Patikamúzeum) falán márványtábla örökíti meg emlékét.

2017-ben, a 300 éves évforduló alkalmával nagyszabású programot is szerveztek a kurucdombi meteorológia állomáson (a mérések kezdetét 1717-re teszik) és felavatták Gensel János Ádám emlékoszlopát.

Irodalom:

Nikolics Károly: Adatok Gensel János Ádám életművéhez In: Soproni Szemle. 43. évf. 3. sz. (1989). p. 276-278.

Sarkady Sándor (szerk.): Aranykönyv 2000. Sopron: Quint Reklámügynökség, 1999. p. 34.

A háromszáz éves múlt kötelez In: Soproni Téma 6. évf. 27. sz., 2017. szeptember 11.

Internet:

História – Tudósnapár: Gensel János Ádám Hozzáférés:

<http://tudosnapar.kfki.hu/localhost/egyen.php?namenev=gensel&nev5=Gensel+J%20nos+%20C1d%E1m> Letöltés: 2017.09.11.

Magyar Életrajzi Lexikon 1000-1990 (MEK) Hozzáférés:

<http://mek.oszk.hu/00300/00355/html/ABC04834/05123.htm> Letöltés: 2017.09.11.

Kapronczay Károly: Magyar Orvoséletrajzi Lexikon Hozzáférés:

<http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/magyar-orvoseletrajzi/ch03s10.html> Letöltés: 2017.09.11.

A. Szála Erzsébet: Sopron tudomány- és technikatörténetéből Hozzáférés:

<http://mek.oszk.hu/02000/02058/02058.htm> Letöltés: 2017.09.11.